

УДК 342.1

[https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-3\(33\)-279-286](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-3(33)-279-286)

Берч Вероніка Вікторівна кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри конституційного права та порівняльного правознавства, ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород, <https://orcid.org/0000-0002-3837-4724>

СПОРТИВНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ: ПЕРЕДУМОВИ ТА ДОЦІЛЬНІСТЬ ПРИЙНЯТТЯ

Анотація. Однією з причин того, що спорт відіграє ключову роль у розвинутих цивілізаціях, є те, що спорт виступає як тренувальний майданчик для правильної поведінки в правовому суспільстві. Ігри та спортивні заняття загалом діють як мікрокосмос більшого суспільства, і взаємодія в цих іграх може віддзеркалювати взаємодію між людьми в повсякденному житті.

У будь-якій грі людина повинна навчитися дотримуватися правил і приймати результати, з якими вона не погоджується, в інтересах вищої мети — виграти гру. Коли одна сторона не дотримується правил, встановлених у конкретній грі, сама гра розпадається, і взаємодія між опонентами може мати невеликий сенс. Коли хтось шахраює у грі в шахи, учасники перестають насправді грати в шахи, оскільки діють за межами добре встановлених правил гри. Їхнє недотримання правил руйнує мету гри. Звичайно, вже неможливо визначити, хто найкращий шахіст, оскільки дії порушника призвели до передчасного завершення гри.

Однак, досвідчений гравець може використати максимальну свободу, дозволена грою, залишаючись у межах правил, що, сподіваємося, призведе до перемоги. І саме тоді, коли обидва гравці дозволять себе зв'язати заздалегідь визначеними правилами, може бути проголошено дійсного переможця, і невизначеність щодо того, хто є більш досвідченим гравцем нарешті є вирішеною. Таким чином, мета гри досягнута.

Подібно до того, як правила повинні дотримуватися у спорті, правила також повинні дотримуватися у макрокосмосі – суспільстві. Правила гри співвідносяться із законами в суспільстві, і недотримання закону має такі ж шкідливі наслідки для суспільства, як і недотримання правил у будь-якій грі. Коли хтось вирішує порушити закон, його дії стають перешкодою для цілей суспільства та заважають «грі» цивілізації відтворюватися належним чином. Замість того, щоб енергія та ресурси спрямовувалися на розквіт суспільства, тепер вони мають бути спрямовані на стримування дій порушників закону та запобігання беззаконню в майбутньому.

Правильно орієнтовані люди добре розуміючи закони свого міста, штату чи країни залишаються в межах цих кордонів. Таким чином, людина зможе спрямувати всю свою енергію на інтереси, які не суперечать інтересам великої цивілізації та сприятимуть розквіту суспільства. Люди ж, які не розуміють і не цінують спорт, можуть сказати: «Це просто гра». Але незалежно від того, чи це футбол, бейсбол, теніс, плавання, бойові мистецтва, ми говоримо про явище з глибоким суспільним впливом. Спорт є яскравим відображенням цінностей суспільства, і він також є значним внеском, впливає на нашу культуру, світогляд та безумовно на вітчизняну економіку.

Важливим є те, що спорт, як будь яке інше професійне явище, заняття, потребує правил. Змагальні види спорту вимагають, щоб вони визначали переможця; традиційні – щоб показати учасникам, як грати свою роль. Це правила, які відрізняють один вид спорту від іншого.

В той же час питання щодо врегулювання взаємин у професійному спорті та їх захисту є недостатньо вивченими, або вивчені лише частково. На сьогоднішній день, існуючі закони не забезпечують належного рівня регулювання. Це піднімає питання кодифікації спортивного законодавства в Україні, що зі свого боку допоможе заповнити прогалини в правовому регулюванні відносин професійного спорту.

Ключові слова: професійний спорт, систематизація законодавства, кодифікація, професійний спортсмен, правова поведінка, норма права, право на професійний спорт, спортивний кодекс.

Berch Veronika Viktorivna Candidate of legal sciences, associate professor, associate professor of the Department of Constitutional Law and Comparative Jurisprudence, Uzhhorod National University, Uzhgorod, <https://orcid.org/0000-0002-3837-4724>

THE SPORTS CODE OF UKRAINE: PREREQUISITES AND EXPEDIENCY OF ADOPTION

Abstract. One of the reasons that sport plays a key role in advanced civilizations is that sport acts as a training ground for proper behavior in a legal society. Games and sports in general act as a microcosm of the larger society, and the interactions in these games can mirror the interactions between people in everyday life.

In any game, a person must learn to follow the rules and accept outcomes they disagree with in the interest of the higher goal of winning the game. When one side does not follow the rules established in a particular game, the game itself falls apart and the interaction between the opponents may have little meaning. When someone

cheats in a game of chess, the players stop actually playing chess because they are acting outside the well-established rules of the game. Their failure to follow the rules defeats the purpose of the game. Of course, it is no longer possible to determine who is the best chess player, since the actions of the violator led to the premature end of the game.

However, a skilled player can use the maximum freedom the game allows while staying within the rules, which will hopefully lead to victory. And it is when both players allow themselves to be bound by predetermined rules that the true winner can be declared and the uncertainty of who is the more experienced player is finally resolved. Thus, the goal of the game is achieved.

Just as rules must be followed in sports, rules must also be followed in the macrocosm – society. The rules of the game correlate with the laws in society, and breaking the law has the same harmful consequences for society as breaking the rules in any game. When someone chooses to break the law, their actions become an obstacle to the goals of society and prevent the "game" of civilization from playing properly. Instead of energies and resources being directed to the flourishing of society, they should now be directed to deterring the actions of lawbreakers and preventing future lawlessness.

Properly oriented people, having a good understanding of the laws of their city, state or country, stay within these boundaries. Thus, a person will be able to direct all his energy to interests that do not conflict with the interests of a great civilization and will contribute to the flourishing of society. People who don't understand and don't appreciate sports can say: "It's just a game." But whether it's football, baseball, tennis, swimming, martial arts, we're talking about a phenomenon with profound social impact. Sport is a vivid reflection of society's values, and it is also a significant contribution, influencing our culture, worldview and definitely the domestic economy.

It is important that sport, like any other professional phenomenon, occupation, needs rules. Competitive sports require that they determine the winner; traditional - to show participants how to play their part. These are the rules that distinguish one sport from another.

At the same time, issues related to the regulation of relationships in professional sports and their protection are insufficiently studied, or studied only partially. To date, existing laws do not provide an adequate level of regulation. This raises the issue of the codification of sports legislation in Ukraine, which in turn will help to fill the gaps in the legal regulation of professional sports relations.

Keywords: professional sport, systematization of legislation, codification, professional athlete, legal behavior, rule of law, right to professional sport, sports code.

Постановка проблеми. Спорт є одним із провідних напрямків політики держави, що характеризує її розвиток та спрямованість. Наразі гостро стоїть

питання щодо детального дослідження галузі спортивного права, позаяк в масиві науки конституційного права майже відсутні дослідження у цій сфері. Зазначене є однією з причин того, що розвиток спортивного права як науки та галузі права є недостатнім. Відсутність спеціалізованих досліджень у цій сфері призводить до того, що багато авторів не мають достатньої бази для вивчення правового регулювання спортивних відносин, правового статусу спортсменів, правового регулювання професійного спорту та інших проблем. Відтак, при аналізі норм спортивного права, зазвичай зроблені узагальнені висновки з використанням оціночних категорій. Необхідним та актуальним є реалізація більшої кількості наукових досліджень задля вдосконалення правової науки та юридичної практики у сфері професійного спорту в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У роботах більшості науковців, проблематика спортивної політики держави розглядається в загальному, як цілісний інститут. Серед зарубіжних науковців, які займалися даною проблематикою можемо виділити: Дж. Барнса, Ч. Вудхауса, Е. Грейсона, П. Морріса, Б. Фушера та інших. Сферу вітчизняної науки конституційного права із опрацювання проблематики, присвяченої питанням організації спортивної політики держави складають: І. Наставний, А.В. Коструба, М.О. Ткалич, Є.О. Харитонов, Р.В. Чередник та інші.

Однак, питанням дослідження кодифікації спортивного права в Україні присвячено відносно небагато праць. Відтак дана проблематика може мати корисне значення та служити підґрунтям для подальших досліджень організації та функціонування спортивної політики держави, її співвідношення із прогресивною зарубіжною практикою.

Метою статті є аналіз правовідносин, які складаються у сфері професійного спорту, окреслення передумов та доцільності прийняття Спортивного кодексу України.

Виклад основного матеріалу. Аналізуючи рівень наукового та нормативного врегулювання вітчизняних відносин у сфері професійного спорту, а також намагаючись забезпечити захист інтересів спортсменів, врегулювання тренерських інституцій, арбітражу, конфліктів у спорті та процедур їх вирішення, покращення правових інструментів захисту національних спортивних інтересів України на міжнародній арені, є необхідність проведення загальнотеоретичного дослідження спортивного права як цілісного утворення і визначення його місця в правовій системі України. Досліджуючи українську наукову літературу, можемо спостерігати лише окремі фрагментарні аспекти функціонування спортивного права, що лише підкреслює необхідність введення спортивного права як комплексної галузі законодавства.

Так Р.В. Чередник, посилаючись на думку, що склалася у вітчизняному науковому колі (із існування тільки основних галузей права, прибічники якої гостро відкидають шанс на функціонування комплексних, вторинних галузей права, сферу яких, цілком логічно складає спортивне право також) виводить власну концепцію, згідно якої негативне відношення до виділення нових галузей права неминуче і закономірно приводить до вакууму в області спеціальних правових досліджень і, як наслідок, до браку фахівців, які володіють спеціальними знаннями в даній галузі [1, с.274].

А.М. Апаров, погоджуючись із теорією, яка існує в колах правової науки, щодо поділу галузей права на основні та комплексні, зазначає, що спортивне право є комплексною галуззю права, яка перебуває на стадії свого становлення та розвитку. На підтвердження власної позиції А.М. Апаров щодо функціонування спортивного права як самостійної галузі права, резюмує, що існування та нормативна регламентація таких понять, як: «спорт», «фізкультурно-оздоровча діяльність», «спортивна діяльність», «спортивні змагання» є ключовими для досліджуваної галузі права, становлять її предмет та методи дослідження. Відтак, автор підкреслює, що спортивне право складає собою комплексну та самостійну галузь права, яка спрямовує свою дію на:

- регулювання суспільних відносин, що пов'язані з проведенням спортивних заходів, розвитком фізичної культури і спорту;
- регулювання трудових, адміністративних, фінансових та інших відносин, які виникають у зв'язку з організацією та проведенням фізкультурно-оздоровчих та спортивних заходів;
- регулювання взаємовідносини між суб'єктами сфери фізичної культури і спорту, а також відносини споживання результатів спортивних заходів тощо [2, с.12-13].

Як справедливо зазначають Г.О. Гаро та О.О. Кушнір питання щодо віднесення спортивного права до відносно самостійної галузі права є тісно взаємопов'язане зі станом розвитку спортивного руху в Україні. У разі його нормального розвитку, спортивне право може забезпечити розвиток економіки (зокрема у сфері інвестування та туризму), соціально-культурного сектору (наприклад, зростання національної самоідентифікації) та інших позитивних наслідків для держави. Авторами також аргументується щодо необхідності виділення спортивного права в окрему від інших галузей системи права, що підтверджується в першу чергу існуванням спеціальних інститутів, які не є притаманними для інших галузей (інститут спортивного суддівства, спортивного арбітражу, спортивної відповідальності тощо [3]). У дослідженні згаданих нами науковців простежується також підхід щодо характеристики спортивного права як приватно-публічного. Вказане підтверджується тим, що спортивні відносини можуть виникати на основі цивільних або трудових

договорів, а також в сфері оподаткування та управління спортом, що є публічним аспектом. Відтак, автори представляють власне бачення щодо основних сфер діяльності спортивного права, які відрізняються від традиційно існуючих у правовій площині, а саме:

- уніфікація законодавства з питань організації та проведення спортивних змагань;
- розвиток аматорського спорту;
- розширення міжнародного співробітництва в спорті;
- розв'язання соціальних, політичних та економічних проблем.

Отже, підсумовуючи наведені вище концептуальні підходи, підкреслимо, що під галуззю спортивного права слід розуміти відносно самостійну галузь правової науки, що регулює правовідносини, які складаються у сфері діяльності суб'єктів спортивної діяльності та реалізації спортивної політики держави. Відтак, сферу зазначених правовідносин складають:

- державне управління фізичною культурою та спортом в Україні;
- правове регулювання професійного та студентського, дитячо-юнацького спорту;
- правове регулювання фізкультурно-спортивних об'єднань та правовий статус учасників спортивної діяльності;
- правове регулювання організації та проведення спортивних змагань, правовідносин у сфері спорту та забезпечення права на зайняття спортом;
- правові відносини, що стосуються фінансового та комерційного аспекту спортивної діяльності, такі як укладення спонсорських та рекламних контрактів, трансфери спортсменів, страхування тощо.

Отже, окресливши фундаментальні засади спортивної політики держави, цілком логічно доходимо до висновку щодо існування у вітчизняній правовій системі конкретних прогалин, недостатнього правового врегулювання спортивної галузі права, а відтак, стикаємося із актуальною та назрілою на даному етапі суспільного розвитку необхідністю проведення кодифікаційної роботи спортивної галузі права.

Як справедливо відмічає А.В. Коструба ключовою умовою розробки та введення в дію Спортивного кодексу України виступає не лише позитивний досвід кодифікації спортивного законодавства у різних країнах світу, а й включає потребу в уніфікації законодавчих норм для врегулювання відносин у галузі спорту. Без існування такого кодексу можуть виникнути проблеми з правозастосуванням через можливість прийняття колізійних законів, які створять законодавчий хаос. Відповідно до цього, основою для кодифікації можуть стати закони України, такі як «Про фізичну культуру та спорт», «Про підтримку олімпійського, паралімпійського руху та спорту найвищих досягнень в Україні» та «Про антидопінговий контроль у спорті» [4, с.13].

Ми цілком згодні з позицією автора, яку викладено вище, та резюмуємо, що кодифікація спортивного права та розробка Спортивного кодексу України можуть суттєво сприяти розвитку галузі спортивного права України, сприяти національному курсу на європейське та євроатлантичне співробітництво, а також врахуванню позитивного досвіду зарубіжних країн. Останнє забезпечить достойне місце України та українських суб'єктів спортивної діяльності на міжнародній арені.

Відтак, серед причин необхідності кодифікації спортивного права України, розробки та введення в дію Спортивного кодексу України ми вбачаємо:

- існування та запозичення позитивного досвіду кодифікації спортивного законодавства у зарубіжних країнах;
- цілком виправдані прогнози щодо появи майбутніх колізій у сфері законодавства, що регулює спортивні відносини;
- чітке врегулювання правового статусу спортсмена, пропис їх гарантій, правового статусу, захисту прав, свобод та інтересів, механізму відповідальності;
- потреба в створенні єдиного та комплексного законодавства, що регулює всі аспекти спортивної діяльності в Україні;
- забезпечення існування правового поля для здійснення контролю за дотриманням антидопінгових правил в спорті.

Висновки. Отже, у сфері спортивного права, яке є відносно самостійною галуззю правової науки, що регулює правовідносини, які складаються у сфері діяльності суб'єктів спортивної діяльності та реалізації спортивної політики держави існує виправдана та актуальна потреба в кодифікації та введенні в дію Спортивного кодексу України задля чіткого врегулювання правового статусу спортсменів, захисту їх прав, свобод та інтересів, а також механізму відповідальності.

Існування та запозичення позитивного досвіду кодифікації спортивного законодавства у зарубіжних країнах, а також прогнозовані майбутні колізії у сфері законодавства, що регулює спортивні відносини, є вагомим каталізатором для розробки та введення в дію Спортивного кодексу в Україні. Крім того, є потреба в створенні єдиного та комплексного законодавства, що регулює всі аспекти спортивної діяльності в Україні, а також забезпечення існування правового поля для здійснення контролю за дотриманням антидопінгових правил в спорті.

Література:

1. Чередник Р.В. Становлення спортивного права як комплексної галузі в правовій системі України. *Актуальні проблеми політики*: зб. наук. пр./ Одеса: Фенікс, 2019. Вип. 42. С. 272-280.

2. Апаров А.М. Концепція спортивного права: огляд ключових аспектів. *Вісник ОНУ ім. І. І. Мечникова. Серія: Правознавство*. 2017. Т. 22. Вип. 1 (30). С.6-19.
3. Ющик О.О. Про критерії визначення галузі спортивного права. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2018. №5. С. 18-21.
4. Коструба А.В. Спортивный кодекс Украины: перспективы нормативной регламентации. *Lex Sportiva*. 2021. Вип. 2. С.10-14.

References:

1. Cherednyk R.V. (2019) Stanovlennia sportyvnoho prava yak kompleksnoi haluzi v pravovii systemi Ukrainy [Development of sports law as a complex field in the legal system of Ukraine]. *Aktualni problemy polityky - Actual problems of politics*. Vyp. 42. S. 272-280. [in Ukrainian]
2. Aparov A.M. (2017) Kontseptsiiia sportyvnoho prava: ohliad kliuchovykh aspektiv [The concept of sports law: an overview of key aspects]. *Visnyk ONU im. I. I. Mechnykova. Serii: Pravoznavstvo - Bulletin of I. I. Mechnikov ONU Series: Jurisprudence*. T. 22. Vyp. 1 (30). S.6-19. [in Ukrainian]
3. Iushchik O.O. (2018) Pro kryterii vyznachennia haluzi sportyvnoho prava [About the criteria for defining the field of sports law]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal - Legal scientific electronic journal*. №5. S. 18-21. [in Ukrainian]
4. Kostruba A.V. (2021) Sportyvnyi kodeks Ukrainy: perspektivy normativnoi rehlamentatsii [The Sports Code of Ukraine: perspectives of normative regulation]. *Lex Sportiva - Lex Sportiva*. Vyp. 2. S.10-14. [in Ukrainian]